

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. De cambio ad Nundinas absolutè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

pro perentibus paratus ad dandum, & quā officinam conducit, alia negotia non gerit, alios contractus non exerceat, uno verbo, ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, sua non est compensatione fraudandus.

Sexto, idem dic, ratione asecurationis, qua sub sua fide Campfor aliquando non petens à Campfario fideiussorem, nec pignus, acceptat solutionem sibi in loco distantem faciendam.

Septimo, quia sæpe æstimatione pecuniæ est, ob aliquas circumstantias, major in loco, ubi datur, quàm ubi redditur. Relege, quod modò dictum est §. *preced.* num. *præsertim* §. facit etiam etiam pro doctrina huius §.

3. Obijciat: Si pecunia loco absens minoris æstimatur, quia est absens, ergo pecunia tempore absens minoris æstimabitur, quia etiam sic est absens; ergo, sicuti quia est loco absens, possum lucrum accipere à te, cui præsentem pecuniam numero; potero etiam, quia est tempore absens par lucrum accipere à te, cui nunc numero pecuniam: At hæc est mera usura, quia sic accipitur lucrum solum ratione temporis, ergo, & illa erit usura, quæ est ratione loci.

4. Adde: Si pecunia in nostro casu est veluti merx, quam absentem ego cmo, præsentem data pecuniæ; ergo, sicuti præsentem nunc pecuniam possum emere alias Merces, v. g. triticum hinc ad annum tempore mellis colligendum, possum, inquam, emere minori pretio, quàm nunc, ergo possum nunc eodem modo minori pretio pecuniam emere, quàm hinc ad annum solvam; quæ, ut dictum est ipsissima est usura.

5. Respondeo, adesse disparitatem. Nam pecunia loco absens, ideo minoris valet, quia subijcitur illis periculis, expensis, laboribus, &c. quod ex se non est ita in pecunia tempore distante. Dico (ex se) nam, si etiam ipsa, ratione temporis, aliquibus ex his incommodis subijceretur, et tunc posset etiam tunc aliquid accipi, non quidem merè ratione temporis, sed ratione illorum. Multa hic congerit D. lugo d. 78. de *lusu* a num. 42. dicens diffitem esse prædictam objectionem.

6. Ad id, quod additur, adesse etiam non dissimilis disparitatem, nam mercium aliarum, v. g. frumenti, vini, &c. varia est æstimatione, unde, & varia est impositio taxæ, atque adeo non est mirum, si ex varietate circumstantiarum, varietur etiam illarum pretium: At pecuniæ æstimatione, ut mensura est rerum, eadem prorsus semper est: Si ergo possum emere nunc minoris frumentum, quod erit futurum, id è est, quia frumentum, quod erit post menses, minoris nunc æstimatur: at pecunia sub dicta consideratione, sive sic distans, sive præsens sive futura, semper est ejusdem valoris. Quod si sumatur, ut merx, quod est secundarium munus pecuniæ, & vestiatur aliqua ex prædictis circumstantiis, tunc valebit, vel majoris, vel minoris, sicuti cæteræ merces: unde ab illa lucrum, ratione illarum circumstantiarum, jussè conquiri poterit.

7. Colligitur ex dictis, si Titius dans pecuniam Petro, v. g. hic, ut ab eodem, vel à suo correspondente alibi recipiat, noscat Petrum nullam pecuniam, nullumque correspondentem, seu Procuratorem ibi habere, qui possit ipsi facere solutionem, unde prædicta solutio faciendâ sit hic, puta, in eodem loco, ubi data est pecunia, & quidem cum lucro ejus, qui dedit, colligitur, inquam, esse meram usuram, & cambium sicum, quia re ipsa nullum est cambium, sed merum mutuum cum lucro: de ratione enim realis cambii est, ut fiat realis commutatio inter pecuniam præsentem, & inter pecuniam, quæ sive in se, sive aliquo tandem modo, virtute, vel æquivalenter, sit alibi: id, quod in casu, de quo loquimur, non invenitur. Quid autem sit ejusmodi pecunia æquivalens, mox *infra* dicemus cap. 5. §. 1. num. 9. & num. 15.

8. Quid si bona fide do meam pecuniam hic Petro, putans, illum in loco distante habere correspondentem,

qui ibi solvat, tamen de facto ipse non habeat, unde nec stet promissis, nec solvat, non est mirum, quod jussè possim ab ipso hic exigere, quanti mea interfuit, pecuniam non fuisse solutam in eo loco: non est, inquam, mirum, quia tunc ejus fal-ax promissio fuit mihi causa talis damni.

Nota id verum esse, tum in hoc genere cambii, de quo hic loquimur, tum de aliis, sive per literas, sive ad Nundinas: par enim est ratio, ut, si tu non stes mihi promissis, debeas mihi solvere damnum emergens, & lucrum cessans. Vide tamen omnino quæ mox dicam *infra*, cap. 5. §. 1. num. 16. & n. 17.

§. III. Quando tum Campfari, tum Campfari Cambium profuit, cujus erit lucrum?

1. Titius cupit habere Neapoli centum aureos, verbi gratia, quos tamen habet hic Panormi: Caius autem cupit similia centum habere hic Panormi, quæ tamen habet Neapoli. Hi ergo invicem cambiant, & uterque obtinet, quod ipsius est utile, unde unus alteri æquè famulatur. Inquiri, quid sit lucrum ex tali cambio?

2. Respondeo, fore illius, qui prævenitur, & ita Mol. *disp.* 405. Caietan. de *Camb.* cap. 6. §. 7. Sylvest. v. *Usur.* num. 4. *quest.* 8. §. *Secundum*. Gar. *cap.* 33. de *contract.* num. 5. *Lop. lib.* 1. de *contract.* cap. 4. aliique apud Bonacin. *disp.* 3. de *contract.* *quest.* 5. num. 25. Si enim Titius ad te Caium veniat, ut Cambias, illa centum, tuum erit lucrum, si tu ad Titium, lucrum erit Titii. Ratio est, quia, qui prævenitur, præstat alteri obsequium ex se æstimabile, & per accidens est, ut id aliunde revertatur in suum commodum. Sicuti (ait Molina) si Petrus, v. g. deberet cum expensis equum, quem conduxit, remittere hinc Panormo Messanam, & Paulus indigeret equo, quo iter faceret Messanam sit, posset, qui prævenitur totum & integrum pretium locati equi recipere, quia ei, qui prævenitur, solvitur justum illud pretium, quod est condignum illo obsequio à se exhibito.

3. Ex quo exemplo infert idem Molina, quod sicuti, si Petrus sciret necessitatem Pauli quærentis equum, qui illum Messanam portaret, & Paulus sciret necessitatem Petri volentis reducere equum Messanam, possent licitè simul convenire, ut vel gratis, vel cum aliquo lucro ex alterutra parte redoceretur equus, & quomodocumque conventio inter illos fieret, licita esset, quia neuter tenebatur celebrare contractum in alterius commodum, sed potest in suum; pari ratione in casu nostro, &c.

4. Quid, si ego indigens pecunia Neapoli, deim illam hic Panormi Numulario, ut ipse meo nomine deo ad cambium tertio, qui illam fortasse optat habere hic Panormi, daturus eandem cum legitimo lucro Neapoli, possum licitè tunc ego ejusmodi lucrum Neapoli acquirere, ubi jam habeo pecuniam, quam optabam?

Respondeo, licitè posse, ut colligitur ex dictis, quia quod immediate tu potes, si immediate præveniar, & quod potes, si cum alio convenias, idem potes, si præveniar, vel conventionem faciat ille Numularius, qui tunc tuas vices gerit.

CAPVT V.

De Cambio ad Nundinas.

§. I. De Cambio ad Nundinas absolute.

1. Mercatores certas quasdam Nundinas in aliquibus locis, seu Urbibus instituerunt, ut ibi debita solvantur, vel contrahantur, & item ut rationi reddantur, & scribantur in libris dati, & accepti. Solent præsertim in Italia hæc Nundinæ fieri quater, singulis

gulis amissis, spatio inter se distantes tantum mensium, quod spatium datur, ut solutiones commodè expediti queant. Primæ dicuntur Nundinæ Apparitionis, & celebrantur circa festum Epiphaniæ. Secundæ Pascatis, in eunte Maio. Tertiæ Augusti, eo enim mense fiunt. Quartæ, omnium Sanctorum, quia, paulo post ejusmodi festum, celebrantur. Alicubi, ut Francofurti bis celebrari has Nundinas, monet Lessius loco mox citando, nimirum circa Pascha & circa Septembrem, nam propterea Cambium ad has Nundinas vocatur à Lessio Francofurtense. Cum autem Cambia dicantur fieri ad Primas, vel ad Secundas vel ad Tertiæ, vel ad Quartas Nundinas, sensus est, quod solutio pecuniæ faciendæ est post tres, vel post sex, vel post novem, vel post duodecim menses.

2. Quid, si dentur pecuniæ hæc, ut in eo loco fiat eorum solutio, ubi Nundinæ non celebrantur?

Respondeo: Tunc constituuntur quidam termini, & ita dicitur pecunia dari, & accipi ad Primas, vel Secundas, vel Tertiæ, vel Quartas terminos, id est, post tres, sex, novem, vel duodecim menses. Imò, quando non est magna locorum distantia, ut horum mensium spatium necessarium non sit, ad ferendas literas Cambii, constituuntur alii breviores termini, pro solutionibus faciendis: Et quidem sæpissime constituitur terminus, qui judicatur sufficiens ad hujusmodi literas perferendas, incipiendo à die, quo fiunt literæ Cambii, aliquando verò incipiendo à die, quo literæ recipiuntur à Correspondente, seu procuratore Cambiarii in hunc ferè modum: *Post dies quindecim vel post dies viginti, vel post mensem, &c. receptione huiusmodi literarum, fiat solutio.*

3. Iam verò, si solutio fiat realiter, enumerata in Nundinis pecuniæ, certè, vel nihil, vel vix differat tunc cambium à cambio per literas, de quo egimus in cap. præced. Sed quia in dictis Nundinis solutio transigi sine ulla numerata pecunia solet, datis nimirum tantummodo, & acceptis syngraphis, idè peculiare inde emergunt difficultates, quæ propriam, atque solemnem hinc habent disputationem.

4. Hunc autem modumambiendi, si nihil aliud addatur, vocamus absolute Cambium ad Nundinas, si enim eveniat, ut in loco destinato ad cambium, ita fiat solutio, ut necesse sit addere aliud Recambium, tunc vocatur Cambium cum Recambio, seu Cambium cum Recausa, de quo in §. seq. nam nunc solum statuerè debemus, an hoc Cambium absolute ad Nundinas licitum sit. Et quidem licitum esse, tum mercatoribus, tum aliis privatis, modo ad sint quædam conditiones, iam communis est opinio. Et quidem Lessi, lib. 2. cap. 23. dub. 6. Navarr. in summ. cap. 17. num. 300. aliorumque apud Delugo disp. 38. de iust. iura scilicet. 3. Ratio est, quia aliquibus conditionibus, quas mox afferemus, adhibitis, non apparet, ubi sit iniustitia, & ex alia parte adsunt iusti tituli, unde acquiritur lucrum.

5. Duo igitur sunt explicanda. Primum, hi iusti tituli, quorum certè aliqui concedunt cum allatis in §. præcedentibus.

Secundò, illæ conditiones, quorum item non paucæ insinuatæ superius sunt, sunt tamen hinc in suo proprio loco, claritatis gratiâ, breviter repetendæ.

Tituli iustificantes lucrum Cambii ad Nundinas.

6. Primus Titulus est, quia Campfor carebit pecunia, quam tibi ipse tradit, post tres, vel plures menses, unde privabitur, etiam si non sit mercator, opportunitate, & libertate aliquid lucrandi cum illa pecunia à te reddenda per alias fortè negotiationes sese offerentes.

7. Secundus est periculum cui pecunia tibi à Campfore data exponitur. Et quidem, si pro longiore tempore data est, maiora erunt pericula: Nam propterea tunc non propter meram temporis longitudinem, sed propter hæc pericula, & aliquid plus exigit non iniuste Campfor. Quod si is habeat pignus suæ pecuniæ à Cam-

psario, quod certè, potest habere, quia quilibet negotiorum potest cum omni sua cautela, & securitate, quæ in se habet, hic periculum titulus; si d. alii.

8. Tercius titulus est, quia dum interim tempore solutio, plures possent esse, qui petent Cambium, pauciores, qui darent. Cum igitur ex magno numero petentium, & minore numero dantium existeret pretium, crederet etiam in casu nostro, Leg. l. de i. i. num. 56.

9. Quartus est trajectio actualis, vel, ut hoc communiter est, trajectio virtualis pecuniæ ex uno in alium cum. Neque dicas ibi non adesse pecuniam, & ideo non esse lam trajectio, sed solum esse transactionem syngraphæ datæ, & acceptæ, ne id (inquam) dicas, nam ipsa syngrapha continens creditum de pecunia, tantum, vel tantum æstimatur, quanti ipsa pecunia, nam propterea ipsa syngrapha credita continentes, appellantur, & hoc pecunia virtute, & æquivalenter.

10. Quintus titulus est, quia in loco, ubi fit solutio, secundum maiorem, vel minorem pecuniam, major, vel minor est ejus æstimatio.

11. Sextus titulus est, quia communiter in illis locis, ubi faciendæ est solutio, adest taxa valoris pecuniæ communiter recepta in illis Nundinis, vel in illo foro, ubi à Mercatoribus, omnibus circumstantiis expressè, vel certè ipso negotiantium usu comprobatur, item evenit, ut pro varietate circumstantiarum, aliquando majus, aliquando minus lucrum habeatur ex Cambio. Cum igitur etiam privato licet servare re ipsam, quod in communi foro curreret, potest quilibet locum hoc pretium acquirere lucrum, ut etiam supra vidimus.

12. Septimus ducitur ab expensis, quæ Campfor facit, conducendo, vel habendo alibi suum correspondentem, cui committat literas Cambii.

Conditiones adhibendæ in Cambio in Nundinis.

Iam verò conditiones debent esse sequentes, præ omnino tres, tum pro locis, ubi non adest Bulla, & mox citanda, tum pro locis, ubi adest notata eadem, quod est de Jure naturæ. Aliæ verò tres pro locis, ubi illa fortè recepta est.

Conditiones tres ex Jure Naturæ.

13. Prima conditio ex notantibus Jure naturæ est, non exigatur plus, vel minus ratione solus temporis, & modo dictum est. Verum, quia dictum est, etiam, si lucrum Cambii non solere taxari, seu usuram à publicis negotiatoribus ex solo tempore, sed ex circumstantiis illis adnexis, ut ibidem vidimus, ideo hæc conditio quæ bonos negotiatores deesse nunquam solet.

14. Secunda, ut re ipsa literæ de uno in alium loco transmittantur, quarum virtute fiat verè solutio pecuniæ, quæ recepta fuit in alio loco. Tibi, v. g. hic Paroni dedit Campfor pecuniam ad Cambium pro Neapoli, vel tu, vel aliquis Procurator tuo nomine facere solutionem pecuniæ Neapoli: Si ergo non fiat ibi solutio, ceteræ literæ illæ nullæ fuerint, tamen cum redeant ad solutionem ibidem factæ inanes redibunt, licetæque non cum usura Campfor exiget lucrum Cambii, quia Cambium nunquam completum fuit, ut iterum in simili supra monuimus.

15. Tertia conditio maxime notanda, & circa quam sunt difficultates innumera, quæ materiam hinc à Cambiis celebrem, & satis ætate nostra exagitantem exciderunt, est, ut Campfor sciat, vel rationabiliter crediderit, Campsarium habere in loco, ubi fieri debet solutio, pecuniam, sive numeratam, sive in credito, quæ vel pecunia æquivalens, habere inquam, saltem apud suum Procuratorem, vel amicum, à quo vel mutuant, vel ad novum Cambium dictum Campsarius accipiet. Rursus convincens, in Cambio debere esse hanc conditionem.

est manifestum, quia cambium, vel est permutatio pecunie praesentis cum absente, vel emptio pecunie absentis pretio pecunie praesentis, vel quid simile, ut *supra* diximus. Si ergo campfor eximitur campfarium, nec habere pecuniam in se, nec in credito, nihil ipse campfor permutabit, vel emet, ergo erit vel clara usura, vel clarum furtum, si aliquid lucrum campfor sumat ex permutatione, vel emptione, quae nulla est. *Lege Lessium num. 61.*

16. Illud approbavimus *supra*: Si postquam campfor bona fide dedit ad cambium in locum aliquem, putans, campfarium habere, vel habere posse ibi pecuniam deprehendat, se à campfario esse deceptum, quia nullam ibi habet, nec habere potest pecuniam, approbavimus, inquam, tunc iuste posse ab ipso campfarario recipi in eodem loco, quo dedit, solutionem sui lucri, immò, & omne interesse, quod forte ipse campfor est passus. Ratio est, quia tunc campfararius tenetur ex fraude, qua fluxit habere pecuniam in illo loco, unde campfor deceptus fuit. Hanc doctrinam probabilissimam putat Bonacina d. 3. de *contract. quasi. 5. num. 24.* licet ipse in aliquo refragetur. Verum, si sine palliata fraude procedatur, eam certissimam, ne dum probabilissimam, puto.

17. Siste autem hic tantisper, Amice Lector. Ex hac vera nostra concessione facile labi solent aliqui, dum ex hac doctrina putant, se iuste semper exigere posse dictum cambii lucrum, quia nimirum campfarium, id est, ille, qui recipit hic pecuniam solvendam ab ipso in alio loco, non est inventus in dicto loco, v. g. N. apoli habere pecuniam; nec item habere correspondentem, qui solvat, immò, & aliquando inventus est, ne literas quidem illuc mittit, labi inquam, solent, quia non advertunt ad usum, quo ejusmodi cambia fieri frequenter consueverunt, campfarium enim, & campfor convenienti, ut curam inveniendi in loco distanti pecuniam nomine campfararii, & inveniendi correspondentem, & cetera necessaria ad verum cambium, suscipiat campfor. Si ergo haec deficiunt, culpa campforis deficiunt, non vero culpa campfararii. Quare campfararius non est condemnandus ad solvendum lucrum cessans, & damnum campfori emergens, cujus damni non fuit causa campfararius, sed ipse campfor.

Conditiones tres requiritur, à Pio 15.

18. Progrediamur jam ad alias conditiones tres requiritur à Bulla Pii V. quae incipit: *Pro nostra Pastoralis*: quam tamen Lessius lib. 2. cap. 23. dub. 9. sine putat, aut paucis in locis esse receptam, aut certe nunquam, quoad conditiones, quae de iure naturae non sunt, ut in simili *supra*, in *tract. de cens. cap. 5. num. 3. & cap. 6. §. 2. n. 4.* tanquam probabile, dictum à nobis est.

19. Prima conditio est, ut non fiat pactum ab initio de certo interesse, etiam in casu, quo non fieret solutio tempore praefixo. Certo, inquit, non ergo Pius prohibet pactum de lucro incerto solvendo, quod postea deprehendatur dandum ex interesse, quod passus est campfor ex non soluto cambio. Immo aliqui dicunt, non solum, ubi non est recepta, sed etiam, ubi est recepta dicta Bulla Pii, posse fieri pactum de determinato lucro ad arbitrium prudentis (vide omnino *infra*, §. 7. n. 13. & 14.) cum Bulla solum prohibeat, fieri ad arbitrium campforis, qui amore lucri allectus errare posset. Et certe, quando campfor caret experientia, vel rebus suis nimis inhiat, de iure naturae est, ut ejus arbitrio nequaquam stetur.

20. Secunda, ut non possint fieri cambia, nisi pro primis, seu proximis Nundinis, ubi Nundina celebrantur, vel pro primis Terminis (ut mox n. 21. clarius explicabo) ubi Nundinae non habentur. Id autem prohibetur, quando ratione magis distantis termini augetur lucrum cambii; nam, si non augeatur, & tamen longius tempus pro facienda solutione concedatur, certe gratiam campfarario faceret campfor.

¶ Pars III.

21. Quod si quis, ut notat Lessius *loc. citat. num. 17.* plus exigat, dando ad secundas Nundinas, quam dando ad primas, exigeret, inquam, plus non ratione ipsius meri longioris temporis, sed ratione veri interesse, quod tunc pateretur, non esset ad restitutionem condemnandus, etiam in locis, ubi recepta est Bulla Pii, saltem ante sententiam iudicis, quia ob verum titulum in conscientia tunc exigit: nam si exigeret ratione solius temporis, etiam de iure naturae, esset condemnandus, ut dictum est in superioribus depe.

22. Tertia denique est, ut in terminis solutioni praefigendis, habeatur ratio longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio est facienda, ut scilicet plus possit lucrari campfor, si debeat numerare pecuniam in loco magis distante, quam in loco distante minus. Ubi vides, hic non agi de Nundinis, quae semper fixae in suis locis sunt, nisi forte tangatur difficultas, quae ponitur mox *num. seq.* sed agitur de aliis locis, ubi non sunt Nundinae, si enim cambias hic Panormi, ut fiat solutio Messanae, ad quam Messanae Vrbem perveniri potest tempore quoque dictum, v. g. cur ponis terminum solvendi post duos menses, & vis acquirere illud lucrum, quod acquireret in Nundinis, quae sunt longè distantes, seu quod acquireret ille, qui subit pericula duorum mensium, expensaque facis, quae solent fieri, quando transfertur pecunia in locum magis distantem, itinere, v. g. dictorum duorum mensium: Id certe, etiam de iure naturae, verum est. Quod si lucrum in hoc casu non augeas, tunc non erit illicitum, immò gratiam facies campfarario modo dicto *num. praeced.* Praeterea, nec item erit illicitum, ut vult Bonae, de *contract. d. 3. §. 5. num. 13.* velle lucrum, quod solet haberi in Nundinis, si locus solutionis est aequè distans à Nundinis, & credatur probabiliter in loco, ubi solutio sit facienda, aequaliter valere pecuniam, at valere in Nundinis.

23. Inquires: Campfores statueret consueverunt, lucrum ex cambio ed majus esse solvendum; quod longius est tempus, ad quod cambium datur, etiam in ordine ad primas ipsas Nundinas, ut, si primo mense dent, pecuniam ad cambium solvendum, in proximis primis Nundinis, plus lucri exigant, quam si dent secundo, vel tertio mense: Idne licitum est?

24. Respondeo: Non pauci, ut *Lop. lib. 2. de contract. cap. 13. Rodr. 2. p. sum. cap. 107. num. 6.* alique putant esse illicitum, quia sic habetur ratio brevioris, & longioris temporis, quod proprium est usurae. Sed Mol. d. 404. Less. l. c. dub. 6. & d. 11. Cajet. de *Camb. cap. 7. Philiat. lib. 5. cap. 24. dub. 2.* alique cum magna probabilitate aiunt esse licitum, quia in longiore tempore majora sunt pericula, diutius campfores privantur sua pecunia, qua negotiari possent, & lucrari, & major est numerus, qui sic petunt ad cambia, unde pretium crevit ut in simili dictum est *supra*, non igitur solum ratione meri temporis, &c. Et quidem cum illud sit pretium justum rerum, quod bona fide Periti statuunt, praesertim consuetudine sic sita, & tolerata, ideo non sunt praedicti campfores condemnandi.

25. Inquires iterum: Dicitur est, ut cambium hoc sit licitum, oportere, ut illae tres conditiones concurrant, quas diximus à *num. 13.* Quo modo igitur, se geret vidua, vel homo non multae literaturae, qui has non discernit, & solum dat alteri pecuniam suam ad cambium?

26. Respondeo. Haec praxis, quae maxime hic est cognita necessaria, explicabitur *inferius*, §. 5. num. 6. & iterum §. 7.

§. 11. De Cambio cum Recambio, seu Recursa.

1. **P**raxi hujus Cambii (quod Bisurinum, vel Placentinum apud Lessium l. 2. c. 23. n. 59. appellatur) nostro aeo frequentissima, hujusmodi est: Titius campfor hic Panormi, v. g. dat Caio centum aureos solvendos ab eodem Caio in proximis Nundinis Placentiae.

E b

telebran